

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Κώστας Νικολάου, Δρ. Χημικός Περιβαλλοντολόγος

Η πρόταση για την κοινωνική, ολοκληρωμένη και αποκεντρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων παρουσιάστηκε δημόσια την Τετάρτη 11 Ιουλίου 2012 στον αύλειο χώρο του Δημαρχείου Θεσσαλονίκης σε εκδήλωση, που διοργάνωσε η Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Διαχείριση των Απορριμμάτων [1]. Η παρουσίαση της πρότασης περιελάμβανε δύο εισηγήσεις: την εισήγηση της Πρωτοβουλίας για την Κοινωνική Διαχείριση των Απορριμμάτων της Θεσσαλονίκης με τίτλο «Βασικές αρχές της πρότασης για την κοινωνική, ολοκληρωμένη και αποκεντρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων» και την εισήγηση της Πρωτοβουλίας Συνεννόησης για τη Διαχείριση των Απορριμμάτων της Αθήνας με τίτλο «Αποκεντρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων - προσέγγιση σχεδιασμού και κόστους», που αποτελεί τμήμα της συνολικής πρότασης για την αποκεντρωμένη ολοκληρωμένη διαχείριση [2].

Ποιά μέθοδος διαχείρισης των απορριμμάτων ωφελεί την κοινωνία;

Στην Ελλάδα σήμερα, τα αστικά στερεά απορρίμματα (ΑΣΑ) καταλήγουν είτε σε ανεξέλεγκτες χωματερές (ΧΑΔΑ) είτε σε χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ).

Στη θέση αυτών, προωθείται πανελλαδικά η εγκατάσταση εργοστασίων καύσης - ενεργειακής αξιοποίησης των ΑΣΑ στα πλαίσια ιδιωτικοποίησης της διαχείρισης των ΑΣΑ.

Υπάρχει όμως, μια επιστημονικά και θεσμικά διεθνώς αποδεκτή ιεράρχηση των μεθόδων διαχείρισης των ΑΣΑ, που αναδεικνύει τις λύσεις που ωφελούν την κοινωνία. Η ιεράρχηση αυτή προκύπτει με βάση τα πορίσματα της επιστήμης διεθνώς, την παγκόσμια εμπειρία, τις ευρωπαϊκές οδηγίες και πολιτικές. Σύμφωνα με αυτήν, η σημερινή κατάσταση με τις χωματερές και τους ΧΥΤΑ αποτελεί την τελευταία και χειρότερη λύση διαχείρισης, ενώ η σχεδιαζόμενη με τα εργοστάσια καύσης - παραγωγής ενέργειας αποτελεί την προτελευταία χειρότερη λύση από κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική άποψη.

Σύμφωνα με την ίδια ιεράρχηση, οι καλύτερες λύσεις κοινωνικά-οικονομικά-περιβαλλοντικά είναι με σειρά προτεραιότητας: 1) η πρόληψη-μείωση, 2) η επαναχρησιμοποίηση και 3) η ανακύκλωση-λιπασματοποίηση των απορριμμάτων. Οι τρεις αυτές λύσεις (σε συνδυασμό) είναι οι φθηνότερες, προστατεύουν

το περιβάλλον, μπορούν να υλοποιηθούν από τις τοπικές κοινωνίες και τα οφέλη να τα καρπωθεί η κοινωνία και όχι οι κερδοσκόποι.

■ Επιλογή μεθόδου διαχείρισης των απορριμμάτων με βάση τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Η διαχείριση με ΧΥΤΑ και χωματερές απορρίπτεται διότι:

- ρυπαίνουν το έδαφος, τα νερά και τον αέρα και από εκεί οι ρύποι περνούν στα φυτά, στα ζώα και στον άνθρωπο
- έχουν αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις για τους κατοίκους των γύρω περιοχών
- τα οικονομικά και περιβαλλοντικά βάρη τα πληρώνουν οι πολίτες διαμέσου των δημοτικών τελών και των φόρων που αντιστοιχούν στο κόστος της περιβαλλοντικής βλάβης.

Η διαχείριση με εργοστάσια καύσης - ενεργειακής αξιοποίησης απορριμμάτων απορρίπτεται διότι:

- εκπέμπονται αέριοι ρύποι, μέταλλα, διοξίνες και φουράνια (τοξικές ουσίες, που μπορούν να προκαλέσουν μεταλλάξεις και τερατογενέσεις), καθώς και πολυαρωματικές ενώσεις (ουσίες καρκινογόνες και μεταλλαξιογόνες)
- παρά την υπάρχουσα τεχνολογία αντιρρύπανσης, καμία εγγύηση δεν υπάρχει για 100% απόδοση, ούτε βέβαια για την αποφυγή ατυχήματος.

Η καύση απορριμμάτων είναι υπεύθυνη στο μεγαλύτερο ποσοστό παγκόσμια για τις εκπομπές διοξεινίων και φουρανίων

- η λειτουργία τους από ιδιωτική επιχείρηση είναι πολλές φορές ακριβότερη από τη λύση της ανακύκλωσης από δημόσιο ή αυτοδιοικητικό ή κοινωνικό φορέα
- οδηγεί σε οικονομικά και περιβαλλοντικά βάρη, που πληρώνουν οι πολίτες (διαμέσου των αυξημένων δημοτικών τελών και των φόρων που αντιστοιχούν στο κόστος της περιβαλλοντικής βλάβης) και σε κέρδη για την ιδιωτική επιχείρηση

- σχεδιάζονται εργοστάσια τέτοιων διαστάσεων, που για να λειτουργήσουν με το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος, θα πρέπει να εισάγουν απορρίμματα
- για να πετύχει, πρέπει πρώτα να αποτύχουν οι πολιτικές μείωσης, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και λιπασματοποίησης των

απορριμμάτων.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση με α) πρόληψη-μείωση, β) επαναχρησιμοποίηση και γ) ανακύκλωση-λιπασματοποίηση των απορριμμάτων προτείνεται διότι:

- αποφεύγεται μεγάλο μέρος των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των απορριμμάτων και των φόρων που αντιστοιχούν στο κόστος της περιβαλλοντικής βλάβης
- εξοικονομούνται πόροι (πρώτες ύλες και ενέργεια)
- δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας σε τοπικό επίπεδο
- μειώνονται οι τιμές ένεκα αποφυγής περιπτώσεων εξόδων (πχ συσκευασίας)
- εξοικονομείται εισόδημα για τους πολίτες (τα επαναχρησιμοποιημένα προϊόντα είναι φθηνότερα)
- τα οφέλη μπορούν να κατανέμονται κοινωνικά δίκαια, εφόσον η διαχείριση δεν γίνεται από ιδιωτική επιχείρηση, αλλά από φορείς των τοπικών κοινωνιών [3].

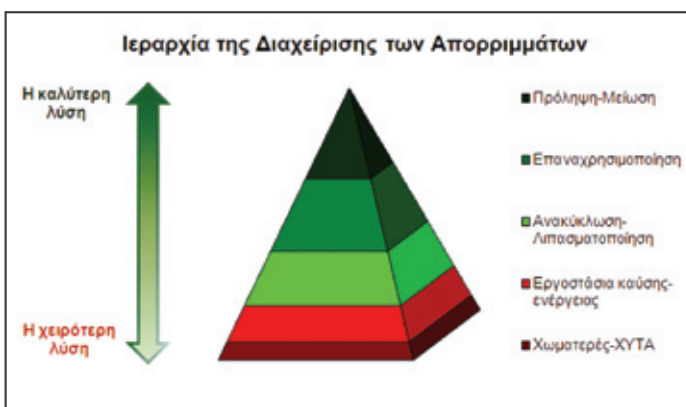
Ιδιωτική ή δημόσια-κοινωνική διαχείριση των απορριμμάτων;

Τα ΑΣΑ προερχόμενα από προϊόντα, έχουν ενσωματωμένη εργατική δύναμη και υπεραξία (που ιδιοποιήθηκαν οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής και οι διαχειριστές της υπεραξίας), τις οποίες πλήρωσαν τελικά οι πολίτες αγοράζοντας τα προϊόντα και άρα, αποτελούν πλούτο που ανήκει στους πολίτες. Ενσωματώνοντας νέα εργατική δύναμη κατά την επεξεργασία και διαχείριση των ΑΣΑ (όντας είτε πρώτες ύλες είτε ενδιάμεσα προϊόντα) μπορούν να παραχθούν νέα προϊόντα, δηλαδή, νέος πλούτος.

Και εδώ τίθεται το κρίσιμο ερώτημα: Ποιος θα διαχειρισθεί τα ΑΣΑ, θα αποφασίσει για τη διανομή του παραγόμενου πλούτου και θα καρπωθεί τον παραγόμενο πλούτο;

Δύο είναι τα βασικά μοντέλα διαχείρισης των ΑΣΑ.

Το μοντέλο της σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα αποτελεί την κυρίαρχη μορφή ιδιωτικοποίησης της διαχείρισης των ΑΣΑ, κατά το οποίο ένα μέρος των υποδομών ή/και της διαχείρισης ανήκει στο δημόσιο (κράτος ή τοπική αυτοδιοίκηση) και ένα άλλο μέρος στον ιδιωτικό τομέα. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει εκμετάλλευση του περικλειόμενου πλούτου των ΑΣΑ που ανήκει στους πολίτες, εκμετάλλευση

ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Φακής Κωνσταντίνος, Πολ. Μηχανικός

της εργατικής δύναμης που ενσωματώνεται στο νέο πλούτο που παράγεται με τη διαχείριση-επεξεργασία και ιδιοποίηση της παραγόμενης νέας υπεραξίας από τους ιδιοκτήτες της επιχείρησης και διαχειριστές της υπεραξίας. Οικονομικά, το κόστος της διαχείρισης ανεβαίνει για να καλυφθούν τα επιχειρηματικά κέρδη (είναι γνωστό ότι οι συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα κοστίζουν πάντα ακριβότερα) και κοινωνικά, είναι οι πολίτες που καλούνται να πληρώσουν το λογαριασμό. Κατά συνέπεια, ακυρώνεται η δυνατότητα κοινωνικά δίκαιης κατανομής του παραγόμενου πλούτου.

Στον αντίποδα βρίσκεται το μοντέλο δημόσιας-κοινωνικής διαχείρισης των ΑΣΑ, κατά το οποίο η συνολική διαχείριση (συμπεριλαμβανομένων των υποδομών) στηρίζεται στη συνεργασία μεταξύ δημόσιων φορέων (κράτος ή τοπική αυτοδιοίκηση), συνεταιρισμών (κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας και άμεσης δημοκρατίας), εργατικών σωματείων και άλλων συλλογικοτήτων μιας κοινότητας, δίνοντας προτεραιότητα στον κοινωνικό έλεγχο, στη συμμετοχή των πολιτών και στις διαδικασίες δημοκρατικού προγραμματισμού (λαϊκές συνελεύσεις όπου εκεί λαμβάνονται όλες οι αποφάσεις) [4].

Μια διαχείριση των ΑΣΑ με το χαμηλότερο κόστος, με τις περισσότερες νέες θέσεις εργασίας, με την αποτελεσματικότερη προστασία του περιβάλλοντος και με κοινωνικά δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου είναι εφικτή, όταν πρόκειται για δημόσια-κοινωνική διαχείριση, αποκεντρωμένη (σε επίπεδο δήμου ή διαχειριστικής ενότητας δήμων, με μικρή κλίμακα εγκαταστάσεις) και ολοκληρωμένη, δηλαδή, όταν βασίζεται στους τρεις άξονες: μείωση-πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση-λιπασματοποίηση, έτσι ώστε μια πολύ μικρή - έως μηδενική - ποσότητα αδρανών απορριμμάτων να καταλήγει σε χώρο υγειονομικής ταφής υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ).

Βιβλιογραφία

- [1] Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Διαχείριση των Απορριμμάτων, *Παρουσίαση της πρότασης για την κοινωνική, ολοκληρωμένη και αποκεντρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων*, 2012, http://diapor.blogspot.gr/2012/07/blog-post_14.html
- [2] ΠΡΟΣΥΝΑΤ, *Πρόταση αποκεντρωμένης ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων*, 2012, <http://diapor.blogspot.gr/2012/02/blog-post.html>
- [3] Νικολάου Κ., *Πολιτική κερδοσκοπικής διαχείρισης των απορριμμάτων ή πράσινης ανάπτυξης;* Διαλεκτικά, 2011, <http://www.dialektika.gr/2011/02/blog-post.html>
- [4] Νικολάου Κ., *Η συνεργατική εναλλακτική της κοινωνίας απέναντι στην κερδοσκοπική συμμαχία της διαχείρισης των απορριμμάτων*, Διαλεκτικά, 2012, <http://www.dialektika.gr/2012/02/blog-post.html> ■

Το επάγγελμα του διπλωματούχου μηχανικού στην Ελλάδα είναι προφανώς «ορθάνοιχτο», αν δεν θέλουμε να παίζουμε με τις λέξεις. Οποιοσδήποτε μπορεί να συμμετάσχει στις εξετάσεις και αφού συγκεντρώσει τα απαραίτητα μόρια να εισαχθεί στη σχολή οποιουδήποτε πολυτεχνείου επιθυμεί. Αν παρόλα αυτά δεν τα καταφέρει, μπορεί να ξαναπροσπαθήσει ή να φύγει σε μία αντίστοιχη σχολή του εξωτερικού. Ακόμα και οι απόφοιτοι του εξωτερικού ακολουθώντας τις απαραίτητες, κοινές για όλους, εξετάσεις στο ΤΕΕ μπορούν να αποκτήσουν άδεια άσκησης επαγγέλματος.

Οι νέες οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα επέβαλαν να θεωρείται «άνοιγμα» του επαγγέλματος η κατάργηση των ελαχιστοναμοιβών για λόγους ανταγωνιστικότητας. Παράλληλα όμως διατηρήθηκαν οι νόμιμες αμοιβές, ώστε οι κρατήσεις, που υπολογίζονται επί αυτών, να μη μειωθούν εις βάρος βέβαια του ιδιώτη μηχανικού και φυσικά της ανταγωνιστικότητας.

Πιθανότατα, το άνοιγμα του επαγγέλματος τελικά να ευνοήσει την ανταγωνιστικότητα, να προωθήσει τους ευέλκτους και να αποκλείσει τους δυσπροσάρμοστους. Ωστόσο όμως, αν θέλουμε να κινηθούμε στην ίδια λογική το επάγγελμα πρέπει να γίνει «ορθάνοιχτο». Συγκεκριμένα:

- Γιατί δεν «ανοίγει» η δυνατότητα του ιδιώτη

μηχανικού να επιλέξει ασφαλιστικό φορέα; Γιατί κάθε τοπικός σύλλογος μηχανικών να μη μπορεί να δικεδικήσει με ομαδικό αίτημα ασφάλιση από ιδιωτικό φορέα, πιθανόν με πολύ βελτιωμένους όρους;

- Γιατί δεν «ανοίγει» η δυνατότητα επιλογής του τραπεζικού φορέα, που επιθυμεί ο ιδιώτης μηχανικός, να καταβάλλεται η αμοιβή του; Ή ακόμα καλύτερα, γιατί να μεσολαβεί οποιαδήποτε τράπεζα σε μια σύμβατική αμοιβή μεταξύ φυσικών προσώπων (δεν αναφέρομαι στην έκδοση τραπεζικής επιταγής για έλεγχο «μαύρων εισοδημάτων από ένα ποσό και άνω»); Σε ποιο άλλο επάγγελμα, ανοιχτό ή κλειστό, γίνεται αυτό;

- Γιατί δεν καταργείται το μητρώο μελετητών δημοσίων έργων; Θα μπορούσε ποτέ μια μελετητική εταιρία να ανταγωνιστεί έναν μεμονωμένο μελετητή που εργάζεται με ελάχιστο κόστος (απουσία υπαλλήλων, εργοδοτικών εισφορών κλπ); Θυμίζω ότι αντίστοιχη κατηγοριοποίηση μελετών δεν υφίσταται στα ιδιωτικά έργα.

Με βάση τα παραπάνω και άλλα που θα μπορούσαν να παρατεθούν, αποδεικνύεται ότι πραγματικός στόχος δεν είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας, ούτε η βελτίωση της παραγωγής του τεχνικού έργου, αλλά η εξαθλίωση των διπλωματούχων μηχανικών και η οριστική τους εξώθηση από το επάγγελμα. ■

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ

Συνέχεια από τη σελίδα 17

Βιβλιογραφία:

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2001), "Πράσινο Βιβλίο - Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη", COM (2001) 366 τελικό, Βρυξέλλες 18/7/2001 http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/com/2001/com2001_0366el01.pdf
- Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ΒΑΞΕΒΑΝΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ, Εκδόσεις Σταμούλη
- Dahlsrud, A., (2006), "How Corporate Social Responsibility is Defined: an Analysis of 37 Definitions", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 15, pp. 1-13.
- Garriga, E. and Melé, D., (2004), "Corporate social responsibility theories: Mapping the territory", *Journal of Business Ethics*, Vol. 53 (1-2), pp. 51-71.
- The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility, A. Crane, A. McWilliams, D. Matten, J. Moon & D. Siegel, Oxford University Press, Oxford.

Ιστοσελίδες:

- Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: <http://www.csrhellas.org/>
- Ελληνικό Δίκτυο του Οικουμενικού Συμφώνου Του ΟΗΕ: <http://www.globalcompactnetworkhellas.gr/portal/main.php>
- Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: <http://www.sevbc.org.gr/>
- Το σημείο αναφοράς για την αειφορία: <http://www.eurocharity.gr/el>
- ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility: <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>
- The corporate Social & Responsibility News: <http://www.csrwire.com/>
- The European business network for CSR: <http://www.csreurope.org/>
- World Business Council for Sustainable Development: <http://www.wbcsd.org/home.aspx>